

>>> PROGRAM

Ludwig van Beethoven

- **Klavirski trio v d-duru, Op. 70, Št. 1, »Duh«**
 - *Allegro vivace e con brio*
 - *Largo assai ed espressivo*
 - *Presto*

Per Nørgård

- **Čar**

Dimitrij Šostakovič

- **Klavirski trio št. 2 v e-molu, Op. 67**
 - *Andante - Moderato*
 - *Allegro con brio*
 - *Largo*
 - *Allegretto*

>>> NAPOVEDUJEMO

Četrtek, 5. december 2019, ob 19.00
Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica

ŽIV, ŽIV, ŽIV, UŽIVALICE!!! - gledališki koncert

Ustvarjalci: Vida Mokrin Pauer, Bojan Glavina, Milena Prinčič, Kristina Mihelj, Polona Kosec in Gordana Štucin.

Nastopajo: Pevski zbor OŠ Frana Erjavca, Andreja Konjedic, Dana Gulobič Grižančič in Luka Seražin

Sreda, 18. december 2019, ob 18.00
Čakalnica novogoriške Železniške postaje

OTVORITEV RAZSTAVE:
BOHINJSKA PROGA - OB SOČI PO "TIRU TREH NARODOV"

Kuratorja: Matjaž Marušič in Matjaž Marušič

Organizator: Kulturni dom Nova Gorica in
KIT Kulturno informacijska stična točka

Ponedeljek, 2. in petek, 20. december 2019, med
11.00 in 19.00
Avla Kulturnega doma Nova Gorica

MIKLAVŽEV IN BOŽIČNI SEJEM UNIKATNIH IZDELKOV PRIZNANIH LOKALNIH USTVARJALCEV

Z nami bodo: Ana Maraž, Anja Kranjc, Tinka Volarič,
Jasmina Rojc, Alina Asberga Nabergoj, Jana Božič in
Polona Kunaver Ličen, Luka Boltar, Silva Karim in Eva
Margon

**Bevkov trg 4
5000 Nova Gorica**

E: pr@kulturnidom-ng.si
W: www.kulturnidom-ng.si
T: +386 (0)5 335 40 13

39. sezona/3. koncert

>>> TRIO CON BRIO KØBENHAVN

Soo-Jin Hong, violina
Soo-Kyung Hong, violončelo
Jens Elvekjaer, klavir

Ponedeljek, 2. december 2019,
ob 20.15

**Velika dvorana
Kulturnega doma Nova Gorica**

Koncert v sodelovanju s Cankarjevim domom in
Narodnim domom Maribor.

»»» Svoj opus je **Ludwig van Beethoven** pričel s klavirskim triom. Izbira je bila dobro pretehtana – mladi, še le uveljavljajoči se skladatelj je izbral žanr, v katerem njegovi predhodniki, predvsem Haydn in Mozart, še niso dosegli pomembnih uspehov. Kasneje je svojo srečo iskal na Dunaju, kjer je sprva v salonih navduševal predvsem s svojimi pianističnimi improvizacijami, sicer pa je imel s skladbami precej mešane uspehe. Najtežji so bili trenutki, povezani z izvedbo opere *Fidelio*, s katero skladatelj ni požel pričakovanega priznanja, zato je vse več razmišljal o odhodu iz avstrijske prestolnice. Leta 1808 je celo prišlo mikavno vabilo kralja Severnega Porenja, vendar sta skladateljev odhod z Dunaja preprečila princa Lobkowitz in Kinsky, s pomočjo grofice Erdödy, saj sta skladatelju ponudila ugodno doživljenjsko rento, pod pogojem, da ostane na Dunaju, kar se je res zgodilo. V zahvalo za posredovanje je Beethoven tega leta grofici Erdödy posvetil dva klavirska tria. Grofica je sicer veljala za pomembno mecenko umetnosti, v njenem salonu se je pogosto muzicalo, svoje stanovanje pa je odstopila tudi Beethovnu, s katerim sta spleta globoko prijateljsko zvezo. Povezovala pa ju ni zgolj ljubezen do glasbe temveč tudi telesna hendikepiranost – grofica je bila deloma paralizirana, Beethoven pa zaradi svoje močne naglušnosti vedno bolj socialno odtujen.

»»» V obeh klavirskih triih iz opusa 70 se je Beethoven postopoma umaknil od najenostavnejših vzorcev klasicistične glasbe, kar se kaže tako v dolžini dela, njegovi intenzivnosti in številnih novostih, hkrati pa je skladba postala izvajalsko tako zahtevna, da so jo zmogli izvesti zgolj profesionalni glasbeniki in ne več salonski ljubiteljski izvajalci. Sprememba je gotovo povezana s skladateljevim spoprijemanjem z naglušnostjo, zato v teh delih prevladuje občutek junaštva, boja in monumentalnosti – komorni žanr je tako povzdignil na raven simfoničnega.

»»» Prvi stavek *Klavirskega tria op. 70/1* se pričeneja z odločnim motivom v unisonu, ki pa se kmalu umakne bolj liričnemu materialu. V bolj dramatične dialoge se obe temi zapletata v izpeljavi, ki vodi do viška in tudi že reprize. Osrednji počasni stavek je s svojo skrivnostnostjo in previdnostjo v ostrem kontrastu z obema oklepajočima, bolj optimističnima stavkoma. Tematski material za stavek izvira iz skladateljevih skic za opero, ki jo je pripravljala, a nikoli končala, na podlagi Shakespearovega *Macbetha* – tako se je v komorno skladbo umestil prizor srečanja čarovnic in nenavadna atmosfera je dala triu tudi vzdevek »Duh«. Končni stavek v sonatni formi prinaša povrnitev v atmosfero prvega stavka – ostri kontrasti so preseženi, glasbeni tok teče mirno in gladko proti svojemu svetlemu koncu.

»»» Skladatelj **Per Nørgård** (1931) je danes priznan kot največji danski skladatelj druge polovice dvajsetega stoletja. Takoj po vojni se je še naslanjal na svojega učitelja V. Holmboeja, a si je hkrati dopisoval tudi s takrat kompozicijsko že neaktivnim Sibeliusom, od kogar je prevzel idejo dolgega razvijanja melodičnega materiala. Leta 1960 je obiskal koncert festivala Mednarodnega združenja za sodobno glasbo, kjer je lahko slišal najnovejša dela Bouleza, Kagla in Stockhausna. Ob močnih impulzih je pričeval spreminjati svojo kompozicijsko tehniko – najprej je preizkušal serialno metodo, nato tudi kontrolirano aleatoriko in kolažno združevanje. V sedemdesetih letih je razvil posebno tehniko dela z »neskončnimi serijami«, zaporedji intervalov, ki se izkažejo za svojo večkratno repliko.

»»» V kontekst takšne tehnike je potrebno postaviti tudi trio *Spell*, ki je nastal leta 1973, torej v času, ko je skladatelj pisal tudi svojo *Tretjo simfonijo*. Naslov je mogoče razumeti v dvojnem pomenu angleške besede – skladatelj nas skuša uročiti s pomočjo nekakšnega glasbenega »črkovanja« (*spelling*). Kratki motivi, ki so dolgi le nekaj not, se ponavljajo (večinoma so ujeti v nize razloženih akordov, kar daje v povezavi s ponavljanjem vtis črkovanja) in se postopoma spreminjajo. Vsak inštrument prinaša svojo linijo, ki v kombinaciji z drugimi sestavlja različne harmonije in z njimi tudi kontrastne atmosfere, ki nas postopoma vodijo od skrivnostnega k liričnemu, divjemu, melanholičnemu in slovesnemu. Pri tem je skladba jasno ujeta v lok: uvajajo jo hitre, mrmrajoče figure, sledi virtuozni odsek za klavir, ki se kmalu razbije in povzroči močan konflikt, ki vodi do središčnega vrhunca, ta pa se preobrne in odpre bolj ponotrnenim zvokom, ki proti koncu prerastejo v divje zaključevanje. Toda povsem na koncu se ponovijo toni, s katerimi je skladatelj odprl delo – ker so potopljani v drugačno okolje in harmonije, skladatelj z njimi dokazuje, »da se krog v resnici izkaže za spiralo«. S svojim ponavljanjem in gibljivo statičnostjo nas skladba spominja na dela minimalistov.

»»» V opusu **Dmitrija Šostakoviča** zasedajo osrednje mesto simfonije in godalni kvarteti. Šostakovičevo naklonjenost komorni glasbi gre najprej pripisati dejstvu, da je sam dolgo časa mislil na pianistično kariero, kasneje pa je pogosto sodeloval kot pianist v komornih skupinah. Hkrati pa je bolj v intimo zazrta komorna glasba skladatelju nudila možnost za bolj poglobljeno osebno izpoved, ki ni bila nujno povezana z diktatom socialističnega realizma. *Drugi klavirski trio v e-molu* je Šostakovič napisal leta 1944. Povod za nastanek gre iskati v nepričakovani smrti skladateljevega prijatelja, muzikologa Ivana Solertinskega, s katerim ju je prijateljstvo vezalo od leta 1927. Široko razgledani Solertinski je napisal prvo rusko monografijo o Mahlerju in je Šostakoviča tudi okužil z ljubeznijo do tega velikana pozne romantike, kar najbolj razodeva skladateljeva *Četrta simfonija*. Trio se tako pridružuje še drugim komemorativnim delom, ki so nastala v tem času: *Osmo simfonija* je zamišljena kot žalostinka za žrtve druge svetovne vojne, *Druga klavirska sonata* pa je napisana v spomin na Šostakovičevega učitelja klavirja Nikolajeva.

»»» Trio se pričeneja z misterioznim zvokom flažoletov violončela in sordinirane violine. Toda takšen krhek začetek v nadaljevanju prerašča v robusten glasbeni stavek simfoničnih dimenzij. Divji Scherzo ne prinaša prave razbremenitve, temveč je napolnjen s številnimi kontrasti: kmečki ples se v triu umakne na videz bolj umirjenemu valčku. Largo je zgrajen na podlagi osmih temačnih koralnih akordov v nizki legi klavirja, ki v obliki passacaglie dominirajo cel stavek. Nad njimi godali razvijata žalno glasbo, ki prinaša izrazite aluzije na glasbo Mahlerja. Finale je spet nepopustljiv: zamišljen je kot nekakšen ples smrti. Šostakovič v njem ponavlja osrednji temi iz prvega in počasnega stavka, kot novo gradivo pa služijo elementi judovske glasbe, ki ima v skladateljevem opusu jasen simbolični pomen; gre za glasbo zatiranih. Seveda Šostakovič uporablja simbol predvsem zato, ker ga je mogoče precej prosto tolmačiti: na eni strani lahko simbolizira trpljenje ob holokavstu druge svetovne vojne, po drugi pa lahko izraža tudi skladateljevo osebno dilemo – kako ustreči pričakovanjem politike in se ne dokončno predati.

Gregor Pompe

Lektorirala: Alenka Klemenčič

